

gayssa / per qué patz de nos s'avanta» ('es fa enllà, s'allunya'), en B. Alanhan de Narbona (Rayn. III, 448b), «car vey error montar, tant, que la fes dishén, / per un mal bruelh que *gaysba* / donan gran pessamen, / orguelh, tort e barat» (en un trobador de l'escola tolosana, *PSW* IV, 17).

Modernament, si bé hi ha un prov. *gueissà* «taller, drageonner, germer; s'èlargir» (*TdF*), quasi no és més que llenguadocià, però *latissimo sensu*, i densament: Pezenàs *gaissà* «taller; repousser du pied: se dit des plantes» (Mazuc, d'on el negatiu *degaiissà* «enlever les rejets»); Tolosa *gaissà* «mettre les rejets» (i *degaiissà*); Visner; Roergue *gayssou* «rejeton», *gays* rejeton (Vayssier); Carci *gâissà* «mettre des rejets» (amb *gaiisso* f. «rejeton», Lescalle); a Sarlat només *gaiisso* f. «provin, surgeon» (Colas), però el perigordí Daniel tradueix *drageonner*, per *gueissà*, *gaissà*. En el Tarn només veig el derivat *gayssou* «rejeton», «drageon, rejeton, talle, bouture qui pousse au pied des arbres et des plantes», amb el derivat *gayssounà* «drageonner»: (Gary, però a Castres hi ha també *gayçà*, Couzinié).

Ja no és gascò, si bé de tota manera, n'hi ha una variant an una mica alterada a La Teste: *gassà* «germer» i *gas* «germe» (Moureau). Wartburg (*Festschrift* Jud, 1943, 330-1 i mapa 1) hi afegeix l'Arieja, i l'Alta Garona, i d'altra banda ho posa estès només fins a la perifèria de Provença (Drôme i Alps-Mar.), i en canvi a tota la zona del fr. del SO: Char. Inf., Charente, Vienne, Sèvres, Vendée, Maine-et-Loire, Berry i Anjou.

L'etimologia gòtica és evident, i ja va ser donada per Gamillscheg (*Rom. Germ.* I, 378) i algú més, afegint-hi Spitzer els derivats catalans (*Mgn. u. Abhdlgn. Hamburg* IV, 27; i *LexikK*, p. 79), en particular un cat. «stachelbeere»); però crec que es grafia dolenta per *gaixivers*: viu només conec *gaixiveres* de l'Alta Cerdanya, que a Eina em descriviren «planta molt espínosa, d'alta muntanya, que fa un fruit dolç; n'hi ha de baixetes, però també d'altres com un home»; en lloc d'això en l'adjacent terme d'Er deuen dir el masculí *gaixivers*, car hi ha un trajecte de muntanya, damunt del poble, que en diuen a *Gəšibés* (1959); la reducció de *guaz* a *gaz* no pot sorprendre a l'Alta Cerdanya, i la terminació ens recorda la de *nadius/nabius* i variants (*AVAJÓ*). Veritat que també es podria pensar en un encreuament amb el sinònim *RIBES*, però sembla que ho contradia l'accent.

Mall. lletra *goixa* 'negretes' (trad. al. *fettgedruckt*), *BDLC* XIII, 81, pròpiament 'lletra crescuda, multiplicada', i l'adjectiu *gòix* que *AMALC* (XI, 256) dóna com a exemple de mot en *zo* deu ser el mateix.

AlcM indica una variant *gauxar*, *gauxa*, cap al Ripollès i Borredà: potser amb trasllat fonètic pre-accidental *gaa* > *gay*? O hi ha una contaminació? Ens preguntem, però, si no hi ha errada de còpia. *Gueix*, *gueixar*: és versemblant que tingui raó *AlcM* (?). *Desguaijar*, *desguaiç*.

¹ El ms. únic no és ben segur si porta *len gatxa* o *leu gatxa* (*uu* i *nn* quasi iguals). En tot cas la rima

amb *laixa*, *baixa*, *eslaixa* imposa llegir *gaixa* i el sentit del context exigeix *leu*. Kolsen i Riquer hi feren una esmena trivial que fa malbé tot el sentit i la sintaxi de tot el vers.

GUAL, 'indret d'un riu on les aigües i el fons permeten de travessar-lo caminant o amb vehicle', de l'antic *guau* i aquest del ll. *VADUM*, que fou pronunciat *WADU* en llatí vulgar tardà per influència del mot germànic corresponent, fràncic *WAB* 'gual', germ. comú *WABAN* 'caminar, obrir-se pas, especialment a través de les aigües' (cf. angl. *wade*, ags. *wadan*, al. *waten*, a-al. ant. *waten*, esc. ant. *vaða* id.). □ 1.ª doc.: *guadam* 978, *guad* 988; *guau* S. XIII (Jaume I); *gual* fi S. xv.

¹⁵ La forma *guad*, ja en cat. arcaic, apareix en una escriptura rossellonesa de 988, relativa a Baò «ipsum *guad* de Tiraculs» (Colle. Moreau); i Balari (*Orig.*, 683-4) troba *guad* de Baro en una sense data, de cap als mateixos anys, relativa a Cornellà (*Liber Antiq.* de la Seu de Barcelona). La forma una mica llatinitzada *guadam/guado* és molt corrent en docs. nostres dels Ss. x-xii: «ipsum *guadam* de Sancta Margarita et includit ipsum rium ---», «ipsum *guadellum* de Sa. Margarita --- ipsum *guadam* de Sa. Margarita ---», escrs. del terme d'Olèrdola (avui poble de Santa Margarida) dels anys 978 i 979 (*Cart.* de St. Cugat, ed. Rius I, pp. 105 i 109); «ipso *guado* de Cotaletto --- ipso *guado* de Amilara» en un escr. ross. de 993, referent a Pollestres (Colle. Moreau); «*guado* de Banyaloca in flumine Tezeri» en una de referent a Conanglell (Manlleu), de 1139 (Balari, *l. c.*); «via que vadit in *guado* que dicunt de ipsa Nera» en una escr. de c. als Ss. x-xi referent a la Ribera de Riner (Solsona) que m'assenyala el Dr. Antoni Llorens, arxiver de la Seu de Solsona; i probablement ja hi havia *guado* en un diploma de 955 referent a Na Randgardis (Vallespir), on el copista de la colle. Moreau va llegir «ipso *gaido* de Techon», o sigui del Tec (per a cites més completes remeto a les monografies de l'*Onom. Cat.*).

³⁰ Aquesta *ð* del cat. arcaic es torna normalment *-y*; i, com és ben sabut, la *-y* passa sovint a *-l* en altres mots (*raiy* > *ARREL*, *ERMENGAUDUS* > *Ermengol* etc.) com en aquest.¹ La forma *guau* és ja la de Jaume I (en rigor el *gaido* citat de 955 ja podria ser això un poc disfressat de llatí): «Passam sobre Paterna e sobre Manizes, a un *guau* que un adalil sabia, on tots los altres eren passats», *Cròn.*, § 182 (Ag., 233, Casac. III, 106); «trobam aquel grau que ix de la Val d'Alfàndech, e dixem a un escuder que passà a caval e ab una lança, si hi havia *guau*: e no-y trobà *guau*, enloc que-y pogués passar, que no hagués a nadar tant com una lança de cavaler, e pus Nós no havíem barca --- dixem: —Passem en bonaventura, que açò a ffer cové» (Ag., 343); «dixeren-nos que l'Infant era passat a un *gau* dejús Segayreny, e què-s n'era vengut a Corbera» (Ag., 498).

No podem estar ben certs des de quin moment això es convertí en *gual*: el cas és que cap al tombant del S. xv al xvi coexistien encara les dues formes: hi ha «*guau* de riu: vadum», d'on «*guauós*: de molts